

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І

СУПЕРЕЧЛИВІ НАСЛІДКИ

Маляр Р.О., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Згідно з традиційними положеннями, глобалізація (від англ. “globe” – земна куля) – складний, багатогранний процес, який має безліч проявів та включає багато проблем [1]. Основною рисою процесу глобалізації є формування глобально функціонуючого виробничого процесу, серцевиною якого є сформовані інтернаціоналізовані відтворювальні цикли, які виступають своєрідним локомотивом світового господарства. В межах цих циклів формується світовий дохід, перерозподіл якого є головним стратегічним орієнтиром і основою зовнішньоекономічної політики будь-якої держави.

У сучасному світі глобалізація справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. З одного боку, через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, активний обмін товарами, послугами, інвестиціями, вона сприяє підвищенню ефективності функціонування національних економік, а з іншого – посилює нерівномірність, асинхронність та диспропорційність розвитку.

На одному полюсі сучасної світової економіки концентруються країни – глобальні лідери з домінуванням США. На основі вдалої багаторічної експансії у всіх сегментах світового ринку накопиченого у безпрецедентних масштабах капіталу ключовими детермінантами їх успіху стають інтелектуалізація, соціалізація, екологізація, деіндустріалізація економіки, пріоритетність знань та інформації, розвиток „людського капіталу”.

На іншому полюсі світової економіки – більшість країн, для котрих економічна глобалізація проявляється як якісно нові умови розвитку, на які практично неможливо впливати, але обов'язково треба враховувати. Особливо важливо враховувати масштаби і динаміку процесу становлення системи глобального управління ресурсами планети і перерозподілом світового доходу, який не є еквівалентним.

Досліджуючи процеси глобальної стратифікації, яка проявляється в швидкому розростанні „провалля” між високорозвиненими країнами і країнами слаборозвиненими, академік Ю.М.Пахомов сформулював і структурував т.зв. феномен „глобальної сепарації”, в рамках якого відбувається прискорення розриву світів за рахунок взаємного накладання механізмів, які диференціюють і стратифікують світове співтовариство. Він вказує, що глобалізація додала до обезкровлення третього світу багато нових механізмів і сил, серед яких виділяє наступні:

- націлені на вилучення багатства глобально діючі витончені фінансові інструменти, які односторонньо обслуговують переважно західний капітал;

- тотально-монопольне володіння світовим авангардом – високими технологіями, які забезпечують отримання надміру великої додаткової вартості;

- викачування коштів транснаціональними корпораціями, які базуються, як правило, в країнах золотого мільярду і мають здатність руйнувати будь-які перепони, в т. ч. підім'яти уряди на шляху до безеквівалентного присвоєння прибутку [2, с.8-9].

Втім, механізми сепарації вартісних потоків, які обслуговують нееквівалентність в обміні двох світів, набирають в умовах глобалізації не лише кількісних, але і структурних, а значить, якісних характеристик. Як українські, так і зарубіжні критики не заперечують об'єктивного характеру глобалізації.

Глобалізація тісно пов'язана з регіоналізацією світового господарства. З одного боку, це дві суперечливі, різнонаправлені за характером дії та практичними наслідками тенденції, а з іншого – консолідація глобального ринку посилюється діяльністю потужних регіональних коаліцій країн, які, маючи, перш за все, спільні економічні інтереси, об'єднують свої зусилля з метою забезпечення найбільш сприятливих умов для реалізації міжнародного співробітництва в регіональному масштабі, що дозволяє їм досягати мультиплікативного ефекту від співробітництва з іншими членами угруповання та ефективно реалізовувати на міжнародній арені широкий спектр стратегічних інтересів. Найбільш інтенсивна господарська взаємодія спостерігається в межах таких потужних інтеграційних угруповань, як: ЄС, НАФТА, АТЕС, АСЕАН, МЕРКОСУР. Так, на долю НАФТА, ЄС і АТЕС приходить приблизно 80% світового ВВП, 82% всіх державних бюджетів країн світу і 85% експорту.

Регіоналізація виступає своєрідним проявом і формою реалізації глобалізації, загострюючи суперечності глобального розвитку. Зняття бар'єрів у рухові товарів, послуг, капіталів, робочої сили в межах інтеграційних об'єднань виступає каталізатором зростання міжнародного співробітництва у глобальному масштабі. Але позитивний ефект від впровадження подібної лібералізації обмежується спільними кордонами регіонального інтеграційного об'єднання та супроводжується введенням обмежувальних заходів у відносинах з країнами, які не є членами даного регіонального інтеграційного угруповання. Регіональна інтеграція розвивається на сучасному етапі більш динамічно, ніж процеси глобальної інтеграції. Втім, академік Ю.М.Пахомов розглядає регіоналізацію, зокрема, як реакцію на глобалізацію.

З точки зору внутрішньої та зовнішньої політики, регіоналізація світу, – це дві протилежні діалектичні закономірності:

- на мета- та мегарівнях відбувається формування великих незалежних міжнародних об'єднань, які конкурують одне з одним (ЄС, НАФТА, АСЕАН та інші) – вони забезпечують певні переваги на макрорівні, однак досягти повної єдності при цьому досить важко;
- на мезорівні має місце інша тенденція – розвинуті регіони не хочуть утримувати слабкі в економічному відношенні території, однак вимушені з цим погоджуватись через національну ідею єдності та регіональну політику країн щодо вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів [3, с.56].

Для України інтеграція до глобальної економіки, є також досить суперечливою за своїми наслідками: з однієї сторони, це – інтенсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, а з іншого боку, – певні ризики для функціонування у глобальному середовищі через недостатню конкурентоспроможність української економіки та її окремих галузей.

Література:

1. Глобалізація та економічний розвиток. Електронний ресурс.-Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/614/46/>
2. Антологія творчих досягнень. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2004. –Вип.1. – 319 с.
3. Convergence and Divergence in Europe: Polish and Ukrainian Cases Monograph / scientific editors Dmytro Lukianenko, Viktor Chuzhykov, Machal Gabriel Woznaniak. – Kiev: KNEU, 2013. – 687 p.